

Resultaten conjunctuurenquête

1^e halfjaar 2014

Chris M. Jager

Inleiding

In juni 2014 zijn in het kader van de conjunctuurenquête (CE) de bedrijven benaderd met vragenlijsten op Curaçao. Doel van deze enquête is om op reguliere basis, twee maal per jaar in juni en december, actuele informatie te kunnen verschaffen over bedrijfsmatige en economische parameters en ontwikkelingen. Daarnaast dient het inzicht te geven in verwachtingen en opinies van ondernemers.

Met de verkregen gegevens van de bedrijven (NV's, BV's en eenmanszaken met een balans en winst- & verliesrekening) wordt een beeld gegeven van de volgende onderwerpen:

- investeringsbelemmeringen en -bevorderingen,
- concurrentiepositie,
- vertrouwen in de economie,
- vertrouwen in de toekomst,
- mening ten aanzien van het investeringsklimaat,
- omzetmutaties,
- verwachting bedrijfsresultaten.

Bij vertrouwen in de toekomst, mening ten aanzien van het investeringsklimaat en omzetmutaties wordt ook inzicht gegeven in de situatie per bedrijfstak en naar aantallen werknemers.

De resultaten van de omzetmutaties en bedrijfsresultaten worden vergeleken met die van het voorgaande jaar, van december 2013. Bij concurrentie, vertrouwen, investeringen en investeringsklimaat wordt een vergelijking gemaakt met december 2013. Er wordt ook vergeleken met meerdere jaren.

In dit artikel wordt nader ingegaan op de resultaten van de opinievragen van de enquête. Kwantitatieve gegevens over de exploitatiekosten worden hier niet besproken en de omzetten slechts in beperkte mate. Allereerst wordt er een korte inleidende beschouwing gegeven over de methodologie zoals die voor de enquête wordt gebruikt.

Methodologie

De conjunctuurenquête wordt twee keer per jaar onder de bedrijven op Curaçao gehouden. In juni wordt geënquêteerd over het eerste halfjaar van het lopende kalenderjaar, in december over het gehele jaar. Dit wordt gedaan met behulp van enquêteurs en via email.

Het onderzoek wordt uitgevoerd bij alle bedrijven met tien of meer werknemers, terwijl van de bedrijven vanaf drie tot tien werknemers een steekproef wordt genomen. Door het nemen van een steekproef wordt

een schatting gemaakt van de karakteristieken van de gehele populatie (alle bedrijven) en kunnen daar op een verantwoorde wijze uitspraken over worden gedaan. Onder bedrijven wordt hier verstaan NV's en eenmanszaken met een balans en winst- & verliesrekening.

Bij de steekproeftrekking (voor de bedrijven van drie tot tien werknemers) wordt uitgegaan van een betrouwbaarheid van 95 procent (5% foutenmarge, z-waarde van 1,96).

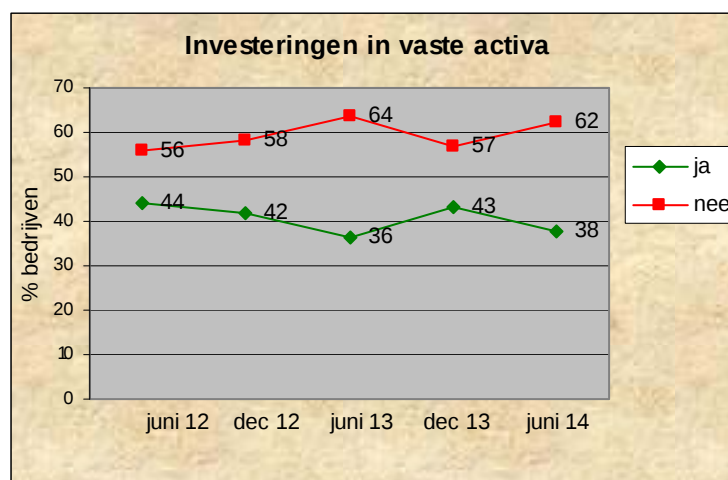
De steekproef wordt proportioneel getrokken. Dit betekent dat er rekening wordt gehouden met het aantal bedrijven per bedrijfstak. Hierdoor is de steekproef van de grotere bedrijfstakken wat groter dan van de kleinere bedrijfstakken.

Resultaten

In de navolgende artikelen wordt per onderwerp nader ingegaan op de resultaten van de opinievroegen van de enquête van juni 2014.

Investeringsbelemmeringen en –bevorderingen

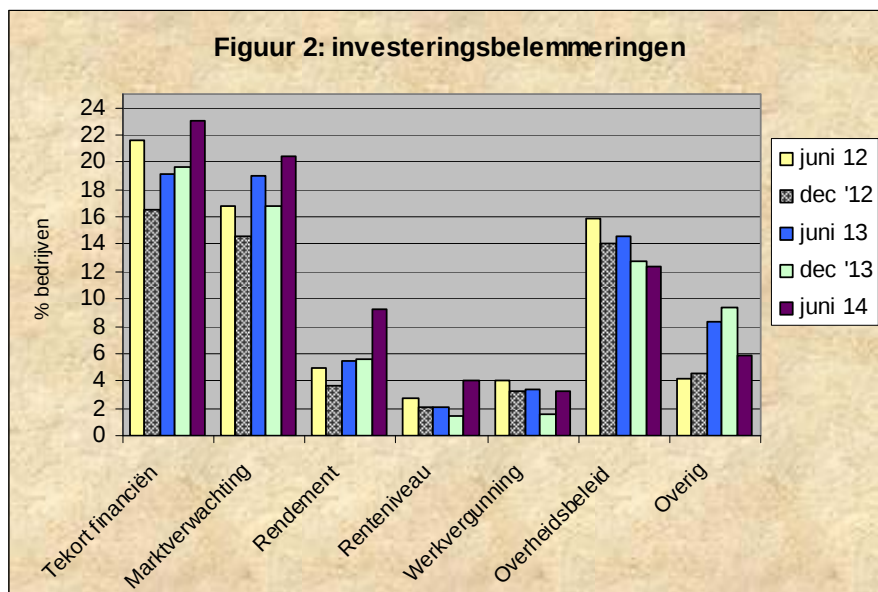
Bijna 38 procent van de benaderde bedrijven heeft aangegeven te hebben geïnvesteerd in de eerste helft van 2014 (zie figuur 1). Dat is 5 procentpunten minder dan in december 2013 (43%) en 2 procentpunten meer in vergelijking met juni 2013 (36%).

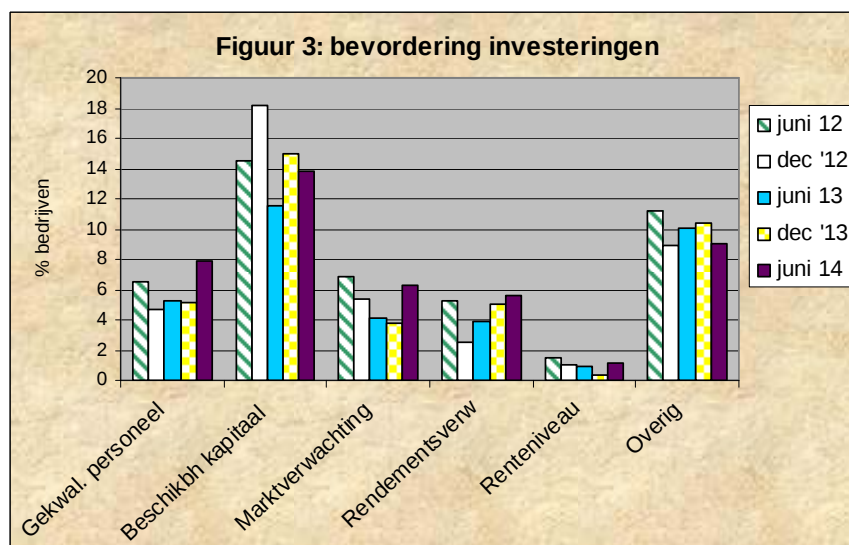
Van de bedrijven heeft 34 procent aangegeven dat er van investeringsbelemmeringen sprake is geweest. Dit is vrijwel hetzelfde percentage in vergelijking met voorgaande perioden van juni en december 2013, toen dit rond de 35 procent was.

Zoals vaker het geval, is ook nu het tekort aan financiële middelen (financiën) de grootste investeringsbelemmering, zie figuur 2. Dit percentage is in een halfjaar tijd toegenomen van bijna 20 naar 23 procent per juni 2014. Het percentage bedrijven dat een slechte marktverwachting als belemmering heeft aangegeven, is eveneens toegenomen en wel van 17 naar ruim 20 procent.

Bij het overheidsbeleid als investeringsbelemmering is de afgelopen perioden sprake van een geleidelijke daling. Het afgelopen halfjaar van 2014 is dit met ruim 12 procent heel licht afgenomen (was 13 procent). In juni 2012 bedroeg het nog 16 procent.

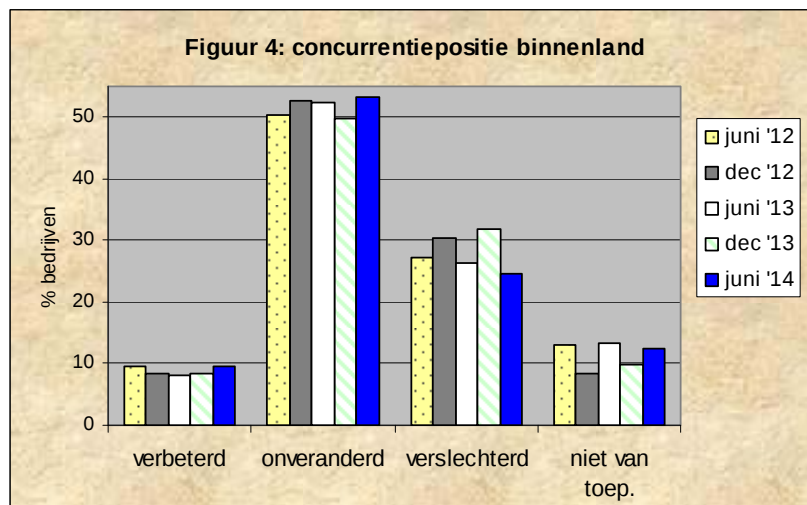

De investeringen zijn naar de mening van de bedrijven vooral bevorderd door de beschikbaarheid van kapitaal (figuur 3). Het percentage bedrijven dat dit aangeeft is nauwelijks gewijzigd ten opzichte van december 2013; van 15 naar 14 procent. Verder zijn de investeringen ook bevorderd door vooral de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel (van 5 naar 8%), verwachtingen ten aanzien van de markt (van bijna 4 naar ruim 6%) en de rendementsverwachting (van 5 naar bijna 6%).

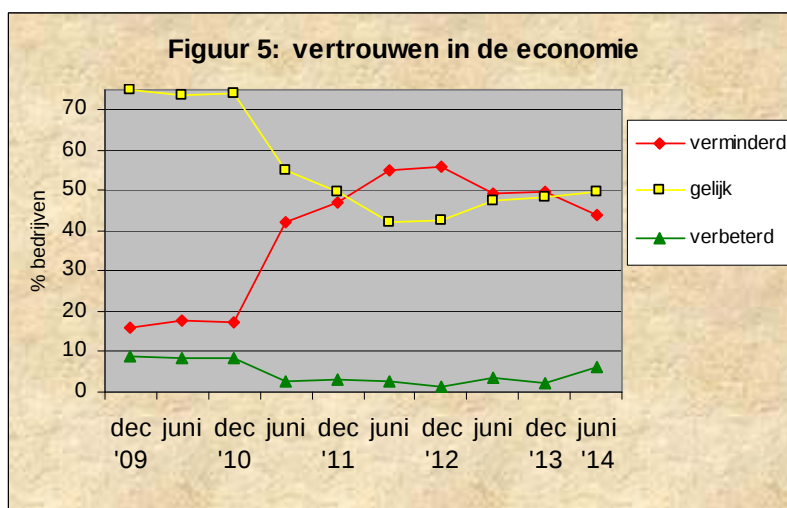
Concurrentiepositie

Bij de concurrentiepositie op de binnenlandse markt (zie figuur 4) is sprake van een lichte verbetering. In vergelijking met december 2013 hebben in juni 2014 minder bedrijven aangegeven dat er van een verslechtering sprake is. Dit percentage is afgenomen van 32 naar nog geen 25 procent. Een vrijwel zelfde percentage bedrijven heeft aangegeven dat de concurrentiepositie verbeterd is (van nog geen 9 naar bijna 10 %). Wederom hebben de meeste bedrijven aangegeven dat de concurrentiepositie onveranderd is gebleven. Ten opzichte van december 2013 is dat toegenomen van 50 naar 53 procent.

Vertrouwen in de economie

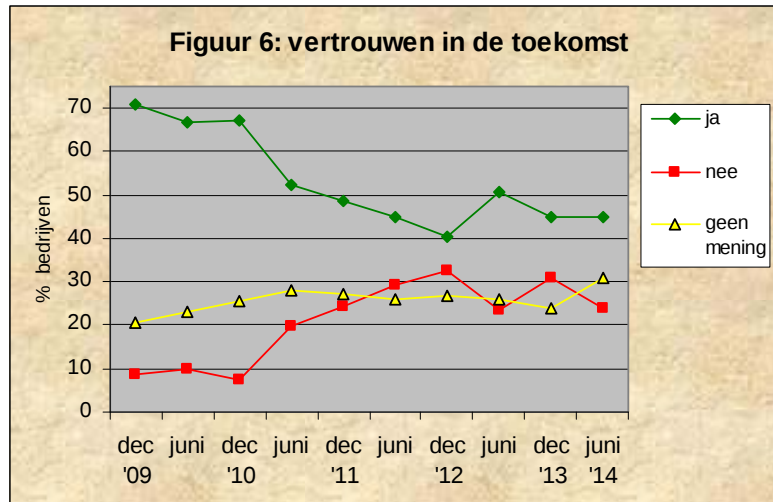
Het vertrouwen in de economie is naar de mening van de ondernemers het afgelopen halfjaar eveneens licht verbeterd (zie figuur 5). Afgelopen december 2013 heeft een heel laag percentage van de bedrijven aangegeven dat het vertrouwen in de economie het afgelopen halfjaar is verbeterd (slechts 2%). Dat is nu enigszins verbeterd met een toename naar 6 procent. Bovendien is het percentage bedrijven wat heeft aangegeven dat het vertrouwen in de economie is verminderd afgenomen van 50 naar 44 procent. Het percentage ondernemers dat heeft aangegeven dat het vertrouwen gelijk is gebleven, is ten opzichte van afgelopen december iets toegenomen; van 48 naar bijna 50 procent.

Vertrouwen in de toekomst

Het percentage bedrijven dat in juni 2014 heeft aangegeven vertrouwen te hebben in de toekomst is in vergelijking met december 2013 (45%) onveranderd gebleven c.q. niet verder verslechterd (zie figuur 6). Het percentage bedrijven dat heeft aangegeven géén vertrouwen te hebben in de toekomst heeft zich positief ontwikkeld, met een afname van 31 naar 24 procent.

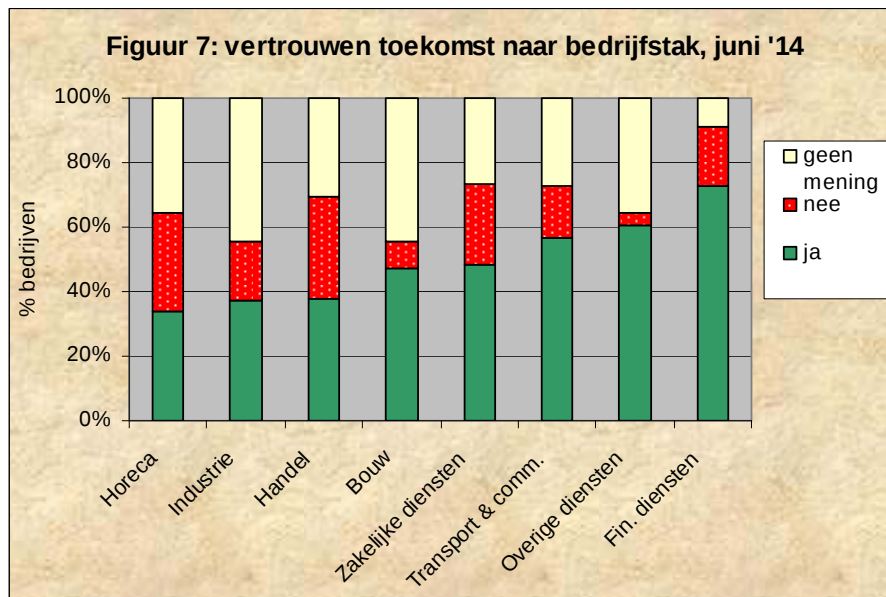
Het percentage bedrijven dat heeft aangegeven geen mening te hebben over de gestelde vraag is ten opzichte van afgelopen december toegenomen van 24 naar 31 procent per juni jl.

Indien gekeken wordt naar de resultaten van het vertrouwen in de toekomst op bedrijfstakniveau met de focus op de grotere bedrijfstakken, dan zijn er vrij duidelijke verschillen. Vooral bij de horeca is het vertrouwen laag: slechts 34 procent heeft aangegeven vertrouwen te hebben. Ook bij de industrie en de handel ligt het vertrouwen onder het gemiddelde (45%) met respectievelijk 37 en 38 procent (zie figuur 7). Bovendien zijn er zowel bij de horeca als bij de handel veel bedrijven die expliciet hebben aangegeven géén vertrouwen te hebben in de toekomst: ongeveer 31 procent.

Net als voorgaande periode (december 2013) is het in juni 2014 bij de 'overige diensten' (61%) en vooral de financiële diensten (73%) goed gesteld met het vertrouwen in de toekomst, zowel absoluut als ten opzichte van de andere bedrijfstakken. Het percentage 'overige diensten' dat heeft aangegeven géén vertrouwen te hebben is bovendien erg laag: nog geen 4 procent.

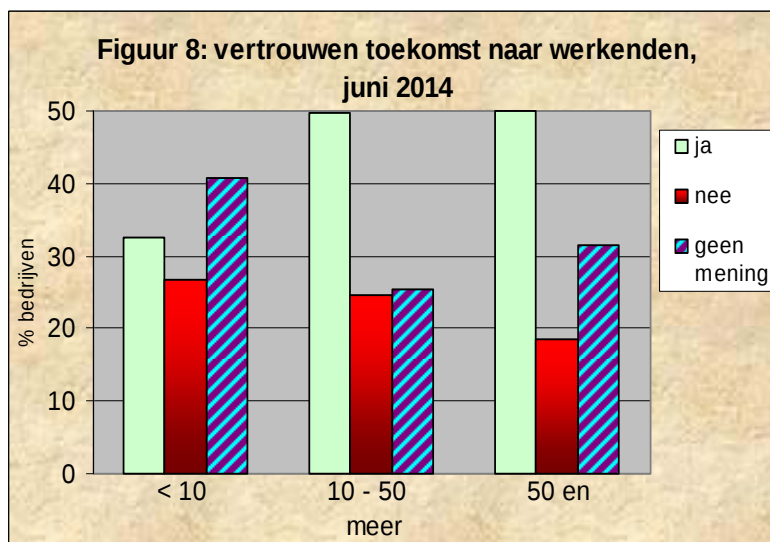
De bouw en zakelijke diensten nemen met respectievelijk 47 en 49 procent een middenpositie in voor wat betreft vertrouwen in de toekomst. Opmerkelijk is dat bij de bouw sprake is van een sterke toename van het vertrouwen ten opzichte van december 2013 toen dit slechts 35 procent bedroeg. Bovendien is het percentage bedrijven dat 'geen vertrouwen' heeft slechts 8 procent.

Daar de bedrijven wordt gevraagd naar het aantal werknemers, kan ook inzicht worden gekregen in het vertrouwen in de toekomst naar het aantal werknemers van de bedrijven. Daarvoor wordt een indeling gemaakt in 3 groepen, te weten 3 tot 10 werknemers (klein), 10 tot 50 werknemers (middelgroot) en 50 of meer werknemers (groot).

Wederom is gebleken dat bij de grotere bedrijven, vanaf 10 werknemers, duidelijk een hoger percentage bedrijven vertrouwen in de toekomst hebben dan bij de kleine bedrijven (zie figuur 8). Bij deze grotere bedrijven bedraagt dit per juni 2014 50 procent, bij de kleine bedrijven 33 procent.

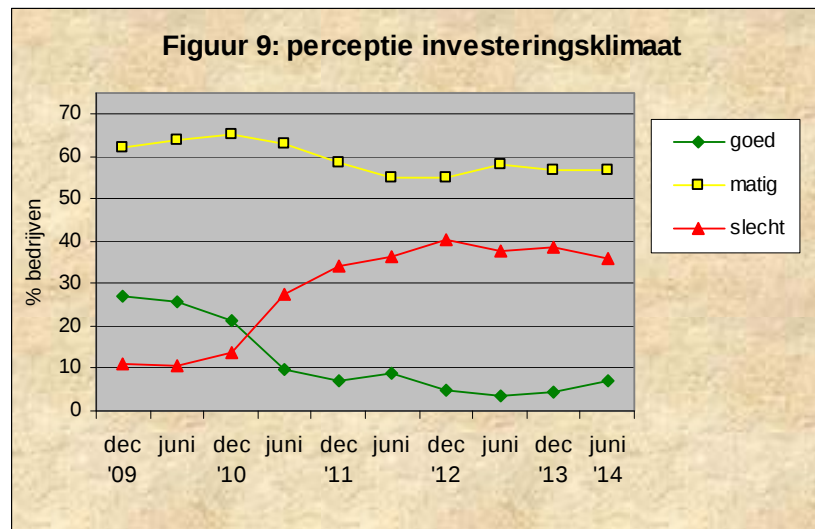
Bij de kleine- en middelgrote bedrijven hebben respectievelijk 27 en 25 procent aangegeven géén vertrouwen te hebben in de toekomst. December jl. lagen deze percentages op respectievelijk 34 en 31 procent. Bij de grote bedrijven vanaf 50 werknemers ligt dit percentage met 18 procent (juni 2014) duidelijk lager.

Mening ten aanzien van het investeringsklimaat

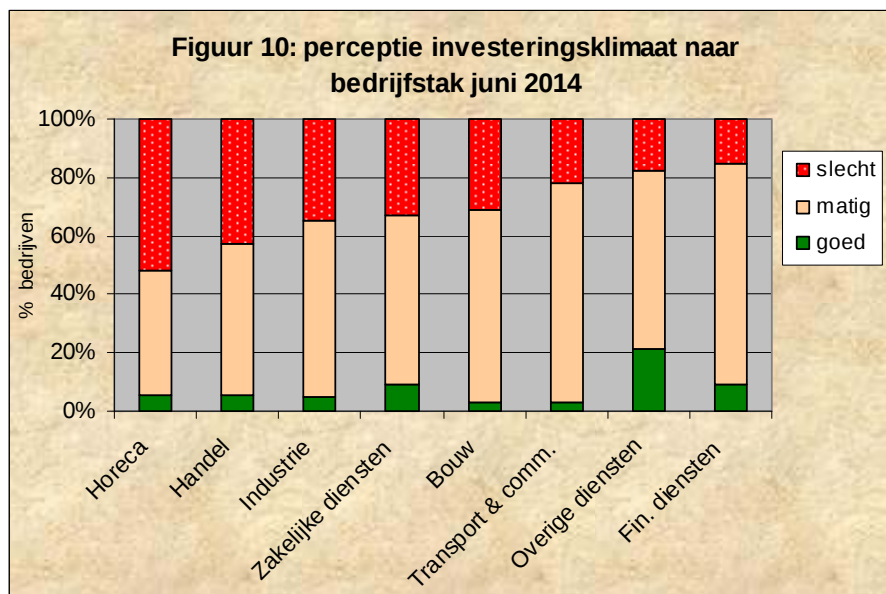
De mening ten aanzien van het investeringsklimaat (zie figuur 9) is in juni 2014 iets verbeterd in vergelijking met december 2013. Relatief meer bedrijven hebben aangegeven dat het klimaat goed is. Ofschoon dit slechts 7 procent is betekent het wel een kleine stijging ten opzichte van december 2013 toen het met 5 procent nog lager was. Bovendien is het percentage bedrijven dat heeft aangegeven dat het investeringsklimaat slecht is, afgenomen van 39 naar 36 procent.

De meeste bedrijven beoordelen het investeringsklimaat als 'matig'. Dit aandeel bedrijven is met 57 procent onveranderd gebleven.

Bij de perceptie van het investeringsklimaat op bedrijfstakniveau zijn de horeca, de handel en de industrie wederom de bedrijfstakken met de minst positieve perceptie. Relatief veel bedrijven in deze bedrijfstakken vinden het investeringsklimaat slecht, zie figuur 10. De horeca spant hier met 52 procent de kroon, gevolgd door de handel met 43 procent. Bij 'transport & communicatie' (met een percentage van 75% voor 'matig') en met name bij de overige- en financiële diensten is de perceptie duidelijk (relatief gezien) positiever. Bij deze twee bedrijfstakken hebben respectievelijk 18 en 15 procent van de bedrijven aangegeven het investeringsklimaat slecht te vinden. Bij de 'overige diensten' vindt 21 procent dat het investeringsklimaat goed is en 61 procent matig.

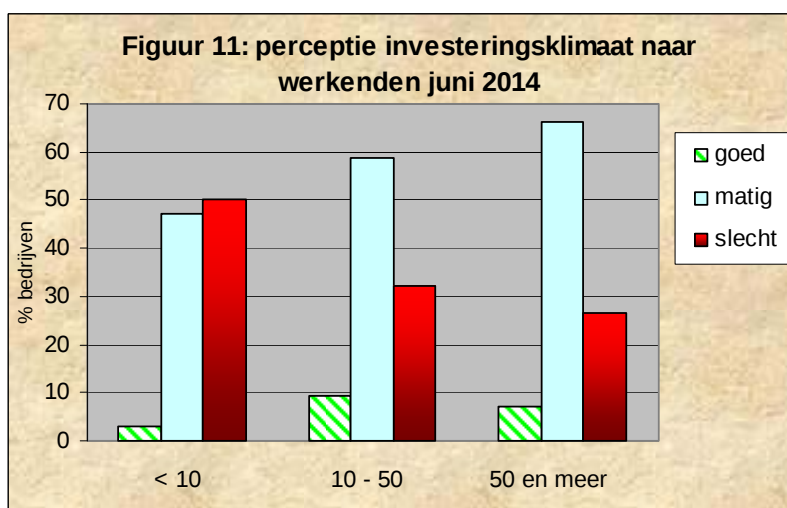
Opvallend is dat er ook hier bij de bouw (net als bij vertrouwen in de toekomst) van een positieve ontwikkeling sprake is. Was het aandeel voor 'matig' in december 2014 nog 49 procent, afgelopen juni 2014 is dit gestegen naar 66 procent van de bouwbedrijven. Bovendien is 'slecht' over de dezelfde periode afgenomen van 46 naar 31 procent.

De perceptie van het investeringsklimaat als afgeleide van het aantal werknemers van de bedrijven laat net als bij vertrouwen in de toekomst duidelijke verschillen zien. Bij de kleine bedrijven is de mening ten aanzien van het investeringsklimaat minder gunstig dan bij de grotere bedrijven van 10 werknemers of meer (figuur 11).

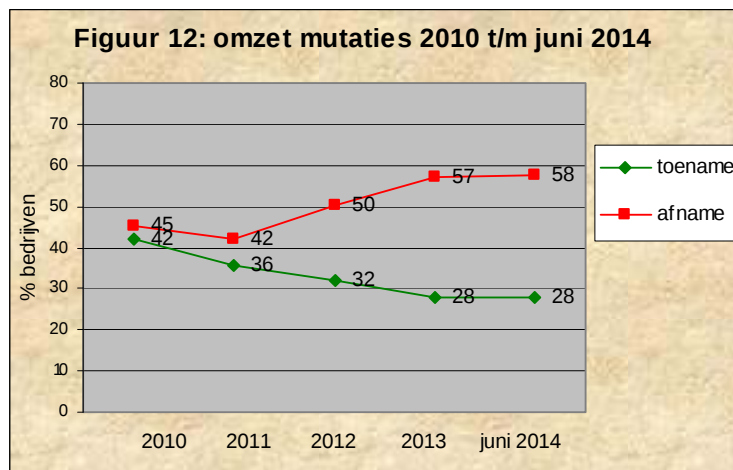
Bij de kleine bedrijven vindt 47 procent het investeringsklimaat matig en 50 procent slecht. Bij de grote bedrijven zijn deze percentages gunstiger; 66 procent vindt het matig en slechts 27 procent vindt het slecht. De middelgrote bedrijven zitten daar tussenin met percentages van respectievelijk 59 (matig) en 32 procent (slecht).

Bij alle bedrijven zijn de percentages van een goede perceptie van het investeringsklimaat laag. Van klein naar groot bedragen deze respectievelijk 3, 9 en 7 procent.

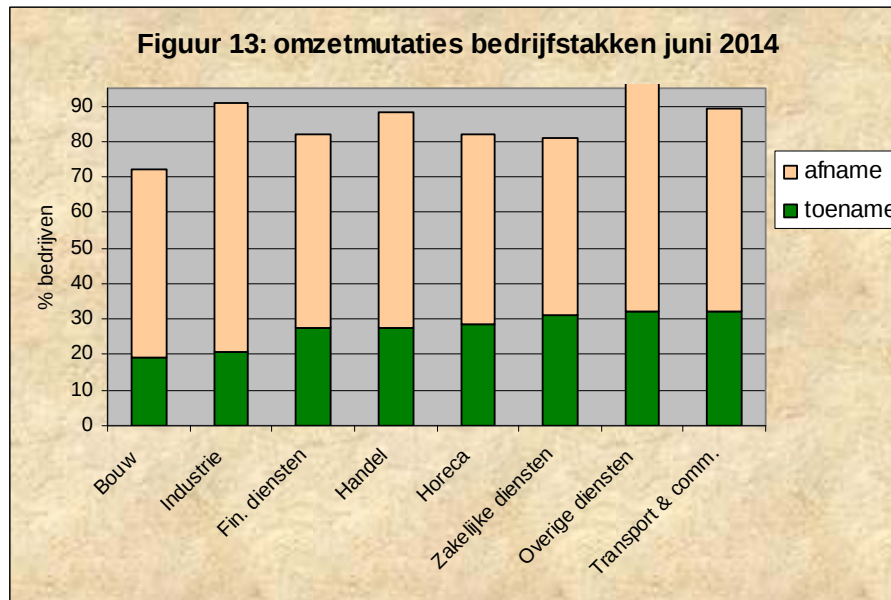
Omzetmutaties

De omzetmutaties geven inzicht in de mate waarin de omzet is veranderd in vergelijking met het voorgaande jaar, op basis van de vraag of de omzet is afgenomen of toegenomen (niet alle bedrijven hebben de vraag beantwoord waardoor afname + toename # 100). Sinds december 2010 is er sprake van een verslechtering en het lijkt er nu op dat dit zich niet verder doorzet en er van een stabilisering sprake is, op basis van de schatting van juni 2014 (pas in december 2014 is het 'definitieve' cijfer bekend). Het percentage bedrijven waar de omzet is afgenomen is vrijwel gelijk gebleven (van 57 naar 58 procent). Het aandeel bedrijven met een toegenomen omzet is met 28 procent gelijk gebleven, zie figuur 12.

Bij de omzetmutaties op bedrijfstakniveau met de focus op de grotere bedrijfstakken (figuur 13) valt op dat bij de bouw en de industrie relatief weinig bedrijven (20%) een toename van de omzet hebben. Bij de industrie hebben bovendien veel bedrijven (70%) aangegeven dat ze te maken hebben gehad met een afname van de omzet (in vergelijking met 1 jaar geleden).

Alleen bij de bedrijfstakken zakelijke diensten, overige diensten en 'transport & communicatie' heeft meer dan 30 procent van de bedrijven een toename van de omzet gehad. Bovendien is bij de zakelijke diensten het aandeel van de bedrijven met een afname van de omzetten relatief laag: 50 procent.

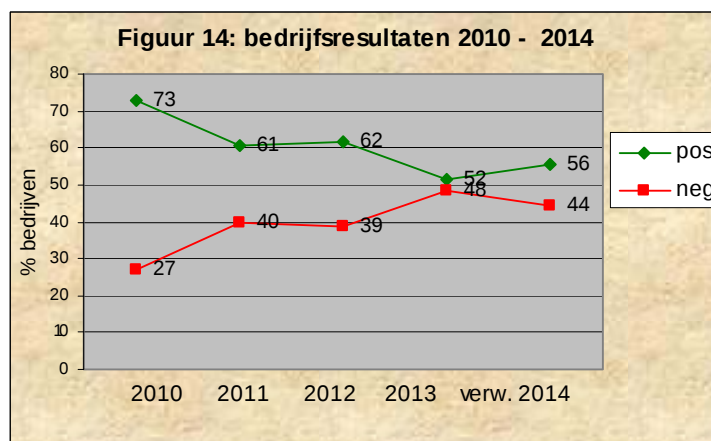
Verwachting bedrijfsresultaten

De conjunctuurenquête gaat in juni van het jaar na wat de verwachting is van het bedrijfsresultaat over het nog niet afgesloten gehele jaar. Doorgaans is de verwachting in juni wat gunstiger dan de daadwerkelijke uitkomst welke aan het eind van het jaar wordt verkregen.

Het aandeel bedrijven welke per juni voor het gehele jaar 2014 een positief bedrijfsresultaat verwacht, bedraagt 56 procent. Dit is 3 procentpunten lager dan het verwachtingspercentage van juni 2013, doch 4 procentpunten hoger in vergelijking met december 2013 (zie figuur 14).

Ruim 44 procent van de geïnterviewde bedrijven heeft in juni 2014 aangegeven een negatief bedrijfsresultaat over 2014 te verwachten, eveneens een verbetering van 4 procentpunten ten opzichte van december 2013. Hiermee lijkt er een einde te zijn gekomen (als de verwachting uitkomt) aan de negatieve trend van een toename van het percentage bedrijven met verlies. Na afloop van 2014 zal duidelijk worden of hier inderdaad sprake van is.

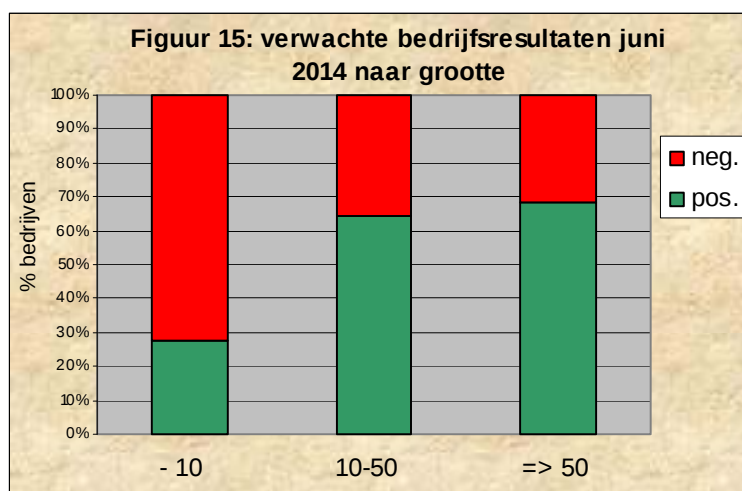
Opgemerkt dient te worden dat deze percentages géén inzicht geven in de *omvang* van de bedrijfsresultaten en evenmin in eventuele faillissementen.

Figuur 15 laat de verwachting van de bedrijfsresultaten zien als afgeleide van de grootte van bedrijven. Wat opvalt is het duidelijke verschil tussen de kleinere bedrijven met 3 tot 10 werknemers en de grotere vanaf 10 werknemers. Dit verschil is ten opzichte van 2013 groter geworden.

Bedraagt het percentage verwachte winst bij de kleine bedrijven nu slechts 28 procent (juni 2014), afgelopen december was dit bijna 33 procent en een jaar geleden (juni 2013) nog 47 procent. Er lijkt hier van een slechte en alarmerende ontwikkeling sprake te zijn. Slechts 28 procent van de kleine bedrijven verwacht winst te zullen behalen in 2014. Of omgekeerd: bijna driekwart van de kleinere bedrijven verwacht dit jaar verlies te zullen lijden. Zeer waarschijnlijk zal dat op termijn leiden tot het sluiten van bedrijven en de afname van de werkgelegenheid.

De grotere bedrijven doen het duidelijk beter. Bij de middelgrote bedrijven verwacht ruim 64 procent winst te zullen behalen in 2014, een toename van 9 procentpunten in vergelijking met eind 2013. Bij de grote bedrijven vanaf 50 werknemers is dit 68 procent, 2 procentpunten meer dan eind 2013.

Samenvatting

De opinies en bedrijfsresultaten van de conjunctuurenquête van juni 2014 laten een wat divers beeld zien met zowel enigszins positieve, als minder positieve ontwikkelingen van de bedrijvigheid op Curaçao. Ten opzichte van voorgaande perioden en december 2013 lijkt er sprake te zijn van een aantal relatieve verbeteringen en licht herstel. Dit bij een in vele gevallen op zich (nog) vrij slechte situatie.

Wat minder bedrijven hebben aangegeven te hebben geïnvesteerd in de eerste helft van 2014 en het percentage investeringsbelemmeringen is vrijwel onveranderd gebleven.

Bij de concurrentiepositie op de binnenlandse markt en het vertrouwen in de economie is sprake van een lichte verbetering.

Het aandeel bedrijven dat in juni 2014 heeft aangegeven vertrouwen te hebben in de toekomst is in vergelijking met december 2013 onveranderd gebleven. Wel hebben minder bedrijven aangegeven géén vertrouwen te hebben in de toekomst.

Voorals bij de horeca, de industrie en de handel is het niet goed gesteld met het vertrouwen en ligt dit onder het gemiddelde. Bij de 'overige diensten' en vooral de financiële diensten is het vertrouwen in de toekomst

relatief goed. Opmerkelijk is dat bij de bouw sprake is van een sterke toename van het vertrouwen ten opzichte van afgelopen december.

De mening ten aanzien van het investeringsklimaat is licht verbeterd in vergelijking met december 2013. De horeca, handel en de industrie zijn ook hier de bedrijfstakken met de minst positieve perceptie. Bij het investeringsklimaat is er bij de bouw van een positieve ontwikkeling sprake.

Sinds december 2010 is er sprake van een verslechtering van de omzetmutaties bij bedrijven en het lijkt er op dat hier nu een einde aan is gekomen en er van een stabilisering sprake is.

Het aandeel bedrijven welke voor 2014 een positief bedrijfsresultaat verwacht is wat hoger in vergelijking met december 2013. Bij de middelgrote- en grote bedrijven verwacht ongeveer tweederde deel winst te zullen maken in 2014. Bij de kleine bedrijven is dat nog geen 30 procent hetgeen zeer laag is.